

**UNIVERSITATEA
BABEŞ-BOLYAI**

FACULTATEA DE
LITERE

România

Ministerul Educației și
Cercetării
Universitatea „Babeş-
Bolyai”
Cluj-Napoca

**FACULTATEA DE
LITERE**

Str. Horea nr. 31
400202, Cluj-Napoca

Tel: 0264 532238

Fax: 0264 432303

E-mail: lett@lett.ubbcluj.ro

**PROGRAMA PENTRU OBTINEREA GRADELOR II ȘI I ÎN ÎNVĂȚĂMÎNT
LA DISCIPLINA LIMBA ȘI LITERATURA MAGHIARĂ ȘI METODICA
PREDĂRII ACESTEIA – PROGRAMĂ VALABILĂ PENTRU PROFESORI
LA CLASELE CU PREDARE ÎN LIMBA MAGHIARĂ MATERNĂ**

**AZ I. ÉS II. FOKOZATI VIZSGÁK PROGRAMJA MAGYAR NYELV ÉS
IRODALOMBÓL ÉS SZAKMÓDSZERTANBÓL
- TANÁROK -**

- 2014/2015 -

I. NYELVTUDOMÁNY

A. II. FOKOZATI PROGRAM

Célok és követelmények

A szakirodalom legújabb eredményeinek, szempontjainak, módszereinek megismerése és gyakorlati alkalmazása.

Kötelező tematika

Nyelvelméleti kérdések

A nyelv mint társadalmi jelenség. A nyelv rétegződése. A magyar nyelv táji változatai. A sztenderd és a vernakuláris változat. A diglosszia. A kétnyelvűség (kisebbségi kétnyelvűség) és a nyelvcsere. A nyelvművelés és a nyelvi tervezés.

A kétnyelvűség. A kétnyelvűség tipológiája. Kontaktusjelenségek tipológiája. Direkt kölcsönzések, indirekt kölcsönzések, hibridszerkezetek. Kölcsönelemek a magyar nyelvben. A kisebbségi (kétnyelvű) magyar nyelvváltozatok sajátosságai. A nyelvek kölcsönhatása, az érintkezés társadalmi és lélektani vetületei, a művelődéstörténeti háttér.

Nyelv és gondolkodás. A gyermeknyelv. A nyelvi készségek fejlesztése iskoláskorban, ennek összefüggései a gondolkodás fejlődésével.

A nyelvi rendszer szintjei. Variánsok és invariánsok a nyelvben. A nyelv rendszerszerűsége. A nyelvi rendszer paradigmatis és szintagmatikus síkja.

A nyelvi jel fogalma és típusai, sajátos vonásai.

Produktivitás és kreativitás a nyelvhasználatban. A magyar nyelv helye a világ nyelvei között (eredet, típus, areális kapcsolatok).

A mai magyar nyelv rendszere és története

A magyar mássalhangzók képzése és megkülönböztető jegyei. A magyar magánhangzók képzése és megkülönböztető jegyei. A szó fonológiai szerkezete, a beszédhangok viselkedése a hangsorban. A hangváltakozások. A hasonulások fajtái. A magyar helyesírás jellege és alapelvei.

A szókészlet és a nyelvi rendszer. A szókészlet és összetevői: a lexéma, a frazéma. A szókészlet rendszer jellege. A szókészlet kronológiai és szociolingvisztikai szócsoportjai, valamint azok kapcsolatai. A szókészlet dinamikus szinkroniája: archaizmusok és neologizmusok. A szókészlet szótári feldolgozottsága. A lexikográfia paradigmaváltása.

A szófaji felosztás problémái. A mai magyar nyelv szófaji rendszere. Egyes szófajok. A szóelemekre bontás problémái. Tövek, tőtípusok. Toldalékok. A toldalékomorféma-típusok elhatárolása. Az állítmány inflexiós elemei (egyeztető morfémák, a mondat állítmányon jelölt kategóriái: igeidő, igemód). A névszók inflexiói. Szótár és morfológia: szóalkotás (képzők, szóképzés; összetétel, összetett szavak).

A szintagmák és fajtáik. Alárendelés és mellérendelés. A mondattani viszonyjelölés eszközei. Viszonyítás és egyeztetés. A mondatrészek. Régens, vonzat, szabad bővítmény. Az egyszerű és az összetett mondat szerkezete. A mondattal kapcsolatba hozható funkcionális-szemantikai kategóriák: kijelentések és modális mondatok, a mondatfajták, a mondat külső és belső időszerkezete, aspektus.

Leíró nyelvészet és történeti nyelvtudomány. A magyar nyelv történeti kapcsolatai (kontaktus a szomszéd nyelvekkel). A nyelvi változások tudatosításának lehetőségei az iskolai oktatás különböző fokain. A magyar nyelvtörténet és a művelődéstörténet, valamint az irodalom összefüggései.

Nyelvi változatosság – nyelvváltozatok - nyelvjárások. A regionális nyelvhasználat. A nyelvjárások hangtani, alaktani, szókészletteni, jelentéstani, mondattani jelenségei. A nyelvjárási alakulatok: a helyi nyelvjárás, a nyelvjárás csoport, a nyelvjárási régió, a nyelvjárás sziget. A mai magyar nyelvjárási régiók. A nyelvjárások és az anyanyelvoktatás. A dialektológiai kutatások legújabb tendenciái.

Szövegtan. Szöveggrammatika, szövegsemantika és szövegpragmatika. A szövegkohézió szemantikai és pragmatikai eszközei. Szövegfajták, szövegtipológia. A szövegtan az oktatásban.

A mai stilisztika nyelvelméleti alapjai. Szövegtan és stilisztika. A stilisztikai elemzés szempontjai és módszerei (szövegszervezési elvek, szövegszintek és kontextusok szerinti elemzés). A stílus szociokulturális rétegzettsége.

SZAKIRODALOM

Kötelező irodalom

Benő Attila: *Kontaktológia. A nyelvi érintkezések alapfogalmai*. Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2008.

Bodrogligeti András: A szókészlet. In: *Hagyományos nyelvtan – modern nyelvészet*. Szerk. Telegdi Zsigmond. Budapest, 1972. 63-83.

Fóris Ágota: *Szótár és oktatás*. Iskolakultúra, Pécs, 2002; <http://mek.oszk.hu/01800/01890>.

Kádár Edit: *Alaktan és szófajtan*. Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2007.

Kálmán László szerk.: *Magyar leíró nyelvtan: Mondattan I*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2001. <http://budling.nytud.hu/~kalman/arch/konyv01.pdf>

Kassai Ilona: *Fonetika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2005.

Kiefer Ferenc: *Jelentélmélet*. Corvina, Budapest, 2000.

Kiefer Ferenc (szerk.): *A magyar nyelv kézikönyve*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003.

Kiss Jenő: *Társadalom és nyelvhasználat. Szociolingvisztikai alapfogalmak*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1995.

Kiss Jenő (szerk.): *Magyar dialektológia*. Osiris Kiadó, Budapest, 2001.

Péntek János: *Kontaktusjelenségek és folyamatok a magyar nyelv kisebbségi változataiban*. NyIrK. 1997: 37-49; <http://www.sztanyi.ro/displayallpubl.html>

Uő.: *A nyelv ritkuló légköre. Szociolingvisztikai dolgozatok*. Kom-Press: Korunk Baráti Társaság, Kolozsvár, 2001.

Péntek János – Benő Attila (szerk.): *Nyelvi kapcsolatok, nyelvi dominanciák az erdélyi régióban*. Anyanyelvápolók Nyelvi Szövetsége Kiadó, Kolozsvár, 2003.

Szabó Zoltán: *A magyar szépírói stílus történetének fő irányai*. Corvina, Budapest, 1998.

Szikszaíné Nagy Irma: *Leíró magyar szövegtan*. Osiris Kiadó, Budapest, 1999.
Szilágyi N. Sándor: *Magyar nyelvtan I*. Tankönyv. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1980.
Uő.: *Elmélet és módszer a nyelvészetben*. Erdélyi Múzeum-Egyesület Kiadása, Kolozsvár, 2004.
Tolcsvai Nagy Gábor: *A magyar nyelv stilisztikája*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996. 52-55; 133-175.
Tolcsvai Nagy Gábor: A szöveg. A stílus. In: *A magyar nyelv kézikönyve*. Akadémiai Kiadó, Szerk. Kiefer Ferenc. Budapest, 2003. 243–256. 257–268.
Zsemlyei János: *A mai magyar nyelv szókészlete és szótárai*. Erdélyi Tankönyvtanács, Kolozsvár, 1996.

Ajánlott irodalom

Jászó Anna (szerk.): *A magyar nyelv könyve*. Trezor Kiadó, Budapest, 1991.
Az 1992. december 15-16-i nyelvművelő konferencia teljes anyaga. Nyr. 117, 1993, 4. sz.
Bakos Ferenc: *A magyar szókészlet román elemeinek története*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982.
Benkő Loránd: *A társadalom anyagi és szellemi műveltsége a szókincs történeti vizsgálatának tükrében*. ÁNYT. VIII (1972), 11-27.
Benő Attila–Szilágyi N. Sándor szerk.: *Nyelvi közösségek – nyelvi jogok*. A Szabó T. Attila Nyelvi Intézet Kiadványai 3. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége Kiadó, Kolozsvár, 2006.
Bíró Zoltán: *Beszéd és környezet*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1984.
Csernicskó István – Váradi Tamás (szerk.): *Kisebbségi magyar iskolai nyelvhasználat*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 1996.
P. Dombi Erzsébet: *Öt érzék ezer muzsikája*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1980.
Fábián Pál: *Az akadémiai helyesírás előzményei*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967.
Fekete Péter és V. Raisz Rózsa (szerk.): *A szöveg szerkesztése, megértése, kidolgozása és megszólaltatása*. MNyTK. 196. Budapest, 1993.
Fülöp Lajos (szerk.): *Anyanyelvi nevelésünk a középiskolában*. Országos Pedagógiai Intézet, Budapest, 1988.
Hadrovics László: *Magyar frazeológia*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1995.
Jakobson, Roman: *Hang – Jel – Vers*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1972.
Kálmán László–Trón Viktor: *Bevezetés a nyelvtudományba*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2006¹. <http://www.scribd.com/doc/37426235/Kalman-Laszlo-Bevezetes-a-nyelvtudomanyba>
Kálmán László – Nádasdy Ádám: *Hárompercesek a nyelvről*. Osiris Kiadó, Budapest, 1999.
<http://budling.nytud.hu/~kalman/arch/hajnali.pdf>
Károly Sándor: *Általános és magyar jelentéstan*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1970.
Kemény Gábor (szerk.): *Normatudat – nyelvi norma*. MTA Nyelvtudományi Intézete. Lingvistica Series A, Studia et Dissertationes 8. Budapest, 1992.
Kemény Gábor – Kardos Tamás (szerk.): *A magyar nyelvi norma érvényesülése napjaink nyelvhasználatában*. MTA Nyelvtudományi Intézete. Lingvistica Series A, Studia et Dissertationes 16. Budapest, 1994.
Kenesei István (szerk.): *A nyelv és a nyelvek*. Gondolat, Budapest, 1984.

- Kenesei István: A szótól a szófajig. In: *Újabb tanulmányok a strukturális magyar nyelvtan és nyelvtörténet köréből*. Kiefer Ferenc tiszteletére barátai és tanítványai. Osiris Kiadó, Budapest, 2001. 215–222.
- Keszler Borbála (szerk.): *Magyar grammatika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2000. 347–555.
- Kiefer Ferenc: *Modalitás*. MTA Nyelvtudományi Intézete. Linguistica. Series C, Relationes 1. Budapest, 1990.
- Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan 3. Morfológia*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2000.
- Kiefer Ferenc: *Lehetőség és szükségszerűség*. Tinta Kiadó, Budapest, 2005.
- Kiss Jenő: *Magyar anyanyelvűek – magyar nyelvhasználat*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994.
- Kiss Jenő-Pusztai Ferenc (szerk.): *Magyar nyelvtörténet*. Osiris Kiadó, Budapest, 2003.
- É. Kiss Katalin–Kiefer Ferenc–Siptár Péter: *Új magyar nyelvtan*. Osiris Kiadó, Budapest, 1998. 17–183.
- Komlósy András: Régensék és vonzatok. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan 1. Mondattan*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1992. 299–528.
- Kontra Miklós: *Társadalmi és területi változatok a magyar nyelvben*. MTA Institutum Linguisticum Academiae Scientiarum Hungaricae. Linguistica Series A, 9. Budapest, 1992.
- Lengyel Zsolt: *A gyermeknyelv*. Gondolat, Budapest, 1981.
- Lesznyák Márta: *Kétnyelvűség és kétnyelvű oktatás*. Magyar Pedagógia 96, 1996. 3: 217–30.
- Kiefer Ferenc (főszerk.): *Magyar nyelv*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2006.
- A. Molnár Ferenc: *Anyanyelv, vallás, művelődés*. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége Kiadó, Kolozsvár, 1999.
- Murádin László: *Erdélyi magyar nyelvfeldrajz. Nyelvészeti tanulmányok*. Europrint, Nagyvárad, 2010.
- Murvai Olga (szerk.): *Stilisztikai tanulmányok*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1976.
- Pais Dezső: *A magyar ősvallás nyelvi emlékeiből*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1975.
- Péntek János: *Normagondok Erdélyben (1793–1993)*: Nyr. 118. 1994, 2:133–44.
- Uő.: *Teremtő nyelv*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1988.
- Uő.: *Szociolingvisztikai dilemmák*. Korunk VII. 1996, 9:36–42.
- Uő.: *Anyanyelvű oktatás és az anyanyelv oktatása Erdélyben*. In: Anyanyelvi nevelés – embernevelés. MNyTK. 198. Budapest, 1995, 42–50.
- Uő.: *Népi nevek, népi hagyományok*. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2003.
- Uő.: *Anyanyelv és oktatás*. Pallas Akadémia, Csíkszereda, 2004.
- Péntek János – Benő Attila (szerk.): *Nyelvi jogi környezet és nyelvhasználat*. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége Kiadó, Kolozsvár, 2005.
- Petőfi S. János: *Szöveg, szövegtan, műelemzés*. Országos Pedagógiai Intézet, Budapest, 1990.
- Petőfi S. János – Benkes Zsuzsa: *A szöveg megközelítései*. Iskolakultúra, Budapest, 1998.
- Szabó Zoltán (szerk.): *A szövegvizsgálat új útjai*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1982.
- Szathmári István – Várkonyi Imre (szerk.): *A szövegtan a kutatásban és az oktatásban*. MNyTK. 154. Budapest, 1979.
- Szemere Gyula: *Az akadémiai helyesírás története*. Budapest, 1974.

- Szende Aladár (szerk.): *Anyanyelvi nevelés – embernevelés*. MNyTK. 198. Budapest, 1995.
- Szilágyi N. Sándor: *Hogyan teremtsünk világot?* Erdélyi Tankönyvtanács, Kolozsvár 1996; <http://mnytud.arts.klte.hu/szilagyi>.
- Voigt Vilmos: *Bevezetés a szemiotikába*. Gondolat, Budapest, 1977.
- Wardhaugh, Ronald: *Szoviolingvisztika*. Osiris Kiadó, Budapest, 1995.

B. Nyelvtudományi témajavaslatok a tanárok I. fokozati vizsgájára

Dr. Benő Attila egyetemi docens:

1. A standard nyelvváltozat normáinak tudatosítása az anyanyelvórákon.
2. Román eredetű kölcsönszavak a diákok nyelvhasználatában.
3. Tükörszavak, tükörkifejezések a mindennapi társalgásban.
4. Szlang nyelvi elemek a tizenévesek nyelvhasználatában.
5. Szövegalkotás és nyelvi norma.
6. Csettelés és írásbeliség viszonya a tizenévesek írásaiban.

Bibliográfia:

- Ionescu-Ruxăndoi, Liliana – Chițoran Dumitru: *Sociolingvistica*. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975.
- Jakobson, Roman: *Hang – Jel – Vers*. Budapest, 1979.
- Kenesei István (szerk.): *A nyelv és a nyelvek*. Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1984.
- Kiss Jenő: *Társadalom és nyelv*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1995.
- Uő.: *Társadalom és nyelvhasználat. Szociolingvisztikai alapfogalmak*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1995.
- Lengyel Zsolt: *A gyermeknyelv*. Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1981.
- Lesznyák Márta: *Kétnyelvűség és kétnyelvű oktatás*. Magyar Pedagógia 96, 1996. 3: 217–30.
- Marcus, Solomon: *Poetică matematică*. Editura Academiei Republicii Socialiste România. București, 1970. – *A nyelvi szépség matematikája*. Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1984.
- Péntek János: *Teremtő nyelv*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1988.
- Uő.: *Szociolingvisztikai dilemmák*. Korunk VII. 1996, 9:36–42.
- Uő.: *Az anyanyelv mítosza és valósága*. AESZ-füzetek 5. Kolozsvár, 1999.
- Uő.: *A nyelv ritkuló légköre. Szociolingvisztikai dolgozatok*. Kom-Press: Korunk Baráti Társaság. Kolozsvár, 2001.
- Péntek János – Teiszler Pál (szerk.): *Nyelvelméleti tanulmányok*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1975.
- Péntek János – Benő Attila (szerk.): *Nyelvi kapcsolatok, nyelvi dominanciák az erdélyi régióban*. Anyanyelvápolók Nyelvi Szövetsége Kiadó, Kolozsvár, 2003.
- Péntek János – Benő Attila (szerk.): *Nyelvi jogi környezet és nyelvhasználat*. Anyanyelvápolók Nyelvi Szövetsége Kiadó, Kolozsvár, 2005.
- Telegdi Zsigmond (szerk.): *Hagyományos nyelvtan – modern nyelvészet*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1972.
- Wardhaugh, Ronald: *Szociolingvisztika*. Osiris Kiadó, Budapest, 1995.

Dr. Csomortáni Magdolna egyetemi adjunktus:

1. A funkcionális-szituatív kettősnyelvűségre nevelés mint nyelvjárás-orientált didaktikai koncepció.
2. Az iskolai köznyelvi produkciók nyelvjárásfüggő hibadiagnózisa és –terápiája.
3. Lexikológiai-lexikográfiai kulcsfogalmak elsajátítási és rögzülési szintjének mérése.
4. A szókincsfejlesztés anyanyelvi nevelésbeli lehetőségei.
5. A lexikára vonatkozó speciális kompetencia vizsgálata és fejlesztésének lehetőségei.

6. A szótárhasználat készségének kialakítása.
7. A névtani kultúra megalapozása.
8. A személynévhasználat mint kommunikációs magatartás.
9. Az identitástudat és kulturális háttér lehetséges névtani vetületei.

Bibliográfia:

- Fóris Ágota: *Szótár és oktatás*. Iskolakultúra, Pécs, 2002.
- Hajdú Mihály: *Általános és magyar névtan*. Osiris Kiadó, Budapest, 2003.
- Hoffmann István: *Magyar helynévkutatás*. Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke, Debrecen, 2003.
- Uő.: *Helynevek nyelvi elemzése*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2007.
- Kálmán Béla: *A nevek világa*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1973.
- Keszler Borbála (szerk.): *Magyar grammatika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2000.
- Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan. 4. A szótár szerkezete*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2008.
- Király Lajos: *Az anyanyelvi nevelés sajátosságai nyelvjárási és regionális köznyelvi környezetben*. Nyr. 1984: 162-171.
- Kiss Jenő: *Társadalom és nyelvhasználat. Szociolingvisztikai alapfogalmak*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1995.
- Uő.: *A nyelvi attitűd és a másodlagos nyelvi szocializáció: vizsgálatok nyelvjárási környezetben*. MNy. 1996: 138-151.
- Uő.: *Nyelvjárás és köznyelv: általános iskolások nyelvi tudatosságának vizsgálata nyelvjárási környezetben*. MNy. 1996: 403-415.
- Kiss Jenő (szerk.): *Magyar dialektológia*. Osiris Kiadó, Budapest, 2001.
- Murádin László: *Erdélyi magyar nyelvföldrajz*. Europrint, Nagyvárád, 2010.
- Péntek János: *Normagondok Erdélyben*. Nyr. 1994: 133-144.
- Uő.: *Kontaktusjelenségek és folyamatok a magyar nyelv kisebbségi változataiban*. NyIrK., 1997: 37-49.
- Uő.: *Gondolatok a magyar nyelv mai helyzetéről*. MNy. 1998: 43-49.
- Uő.: *Népi nevek, népi hagyományok*. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2003.
- Uő.: *Anyanyelv és oktatás*. Pallas Akadémia, Csíkszereda, 2004.
- J. Soltész Katalin: *A tulajdonnév funkciója és jelentése*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979.
- J. Soltész Katalin: *Névkutatás és névkultúra*. In: Névtudomány és művelődéstörténet. Szerk. Balogh Lajos-Ördög Ferenc. MNyTK. 183. Budapest, 1989: 13-18.
- Szilágyi N. Sándor: *Hogyan teremtsünk világot?* Erdélyi Tankönyvtanács, Kolozsvár 1996. (Vagy <http://mnytud.arts.klte.hu/szilagyi>).
- Tolcsvai Nagy Gábor: *A nyelvi norma*. NytudÉrt. 144. Budapest, 1998.
- Zsemlyei János: *A mai magyar nyelv szókészlete és szótárai*. Erdélyi Tankönyvtanács, Kolozsvár, 1996.

Dr. Fazakas Emese egyetemi docens:

1. A nyelvhasználat és nyelvi viselkedés összefüggései a tanításban és a tanulásban.
2. Az identitástudat megnyilvánulásnak formái az oktatás és a tanulás során.
3. Az anyanyelv szerepe az identitásépítésben.
4. A szövegértés fontossága a tanulási folyamatban.

5. A normatív nyelvváltozat és a saját nyelvváltozat(ok) használata a különböző kommunikációs helyzetekben.
6. A változásban levő nyelv és a normatív nyelvhasználat összefüggései.
7. Szótárhasználat a tanítási-tanulási folyamatban.
8. A nyelvi változás megismertetésének lehetőségei a középiskolai oktatásban.
9. Az iskolai nyelvhelyesség kérdései a szaktárgyi és a nem szaktárgyi órákon.
10. Az egykorú nyelvállapot és az írói nyelvhasználat szembesítése XVI-XIX. századi irodalmi szövegekben.
11. A magyar mint idegen nyelv tanítása.

Bibliográfia:

- Balázs Géza – Takács Szilvia: *Bevezetés az antropológiai nyelvészetbe*. Pazu-Westermann – Inter – Prae.hu. Celldömölk-Budapest, 2009.
- Balázs János: *A szöveg*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1985.
- Benkő Loránd: *A társadalom anyagi és szellemi műveltsége a szókincs történeti vizsgálatának tükrében*. ÁNYT. VIII (1972), 11-27.
- Benkő Loránd: *A történeti nyelvtudomány alapjai*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998.
- Bíró Zoltán: *Beszéd és környezet*. Kriterion Kiadó, Bukarest, 1984.
- Cseresnyési László: *Nyelvek és stratégiák (avagy a nyelv antropológiája)*. Tinta Kiadó, Budapest, 2004.
- Csernicskó István – Váradi Tamás (szerk.): *Kisebbségi magyar iskolai nyelvhasználat*. Tinta Kiadó, Budapest, 1996.
- Dell H.: Kommunikatív kompetencia. In: Horányi Özséb (szerk.): *Kommunikáció II. (Válogatott tanulmányok). A kommunikáció világa*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1978. 333–56, [2003]². 133–51.
- Fekete Péter és V. Raisz Rózsa (szerk.): *A szöveg szerkesztése, megértése, kidolgozása és megszólaltatása*. MNyTK. 196. Budapest, 1993.
- Fábián Pál–Lőrincze Lajos *Nyelvművelés*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1999.
- Glatz Ferenc (szerk.): *A magyar nyelv az informatika korában*. MTA, Budapest, 1999.
- Grétsy László – Kovalovszky Miklós (szerk.): *Nyelvművelő kézikönyv I–II*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980–1985.
- Heller Ágnes: *Európai identitás, modernitás és történelmi emlékezet*. <http://www.c3.hu/scripta/lettre/lettre26/heller.htm>
- Kemény Gábor (szerk.): *Normatudat – nyelvi norma*. MTA Nyelvtudományi Intézete, Budapest, 1992.
- Kemény Gábor – Kardos Tamás (szerk.): *A magyar nyelvi norma érvényesülése napjaink nyelvhasználatában*. MTA Nyelvtudományi Intézete, Budapest, 1994.
- Kiefer Ferenc (szerk.): *A magyar nyelv kézikönyve*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003
- Kiss Gábor–Pusztai Ferenc: *Új szavak, új jelentések 1997-ből*. Tinta Kiadó, Budapest, 1999.
- Kiss Jenő: *Magyar anyanyelvűek – magyar nyelvhasználat*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994.
- Kiss Jenő – Pusztai Ferenc (szerk.): *Magyar nyelvtörténet*. Osiris Kiadó, Budapest, 2003.
- Kontra Miklós: *Társadalmi és területi változatok a magyar nyelvben*. MTA Nyelvtudományi Intézete, Budapest, 1992.
- D. Máta Mária: *Nyelvünk élete*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994.
- A. Molnár Ferenc: *Anyanyelv, vallás, művelődés*. AESZ-füzetek. Kolozsvár, 1999.
- Murvai Olga: *Szöveg és jelentés*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1980.

Nyíri Kristóf (szerk.): *A 21. századi kommunikáció útjai*. MTA Filozófiai Intézete, Budapest, 2001.

Pais Dezső: *A magyar ősvallás nyelvi emlékeiből*. Budapest, 1975.

Péntek János: *Normagondok Erdélyben (1793–1993)*. Nyr. 118. 1994, 2:133–44.

Péntek János: Anyanyelvű oktatás és az anyanyelv oktatása Erdélyben. In: Szende Aladár (szerk.): *Anyanyelvi nevelés – embernevelés*. MNyTK. Budapest, 1995, 42–50.

Péntek János: *Anyanyelv és oktatás*. Pallas-Akadémia Könyvkiadó, Csíkszereda, 2004.

Péntek János – Bálint Emese (szerk.): *Oktatás: nyelvek határán. Közelkép és helyzetkép a romániai magyar oktatásról*. AESZ. Sepsiszentgyörgy, 2009.

Petőfi S. János: *Szöveg, szövegtan, műelemzés*. Országos Pedagógiai Intézet, Budapest, 1990.

Petőfi S. János – Benkes Zsuzsa: *A szöveg megközelítései*. Iskolakultúra Könyvek. Budapest, 1998.

Pléh Csaba – Síklaki István – Terestyéni Tamás (szerk.): *Nyelv, kommunikáció, cselekvés. I–II*. Osiris Kiadó, Budapest, 1988.

Sebők Marcell (szerk.) *Történeti antropológia*. Replika Könyvek. Budapest, 2000.

Szabó Zoltán (szerk.): *A szövegvizsgálat új útjai*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1982.

Szathmári István – Várkonyi Imre (szerk.): *A szövegtan a kutatásban és az oktatásban*. MNyTK. Budapest, 1979.

Szende Aladár (szerk.): *Anyanyelvi nevelés – embernevelés*. MNyTK. 198. Budapest, 1995.

Szilágyi Ferenc: *A magyar szókincs regénye*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1974.

Szikszaíne Nagy Irma: *Leíró magyar szövegtan*. Osiris Kiadó, Budapest, 1999.

Tolcsvai Nagy Gábor: A nyelvi norma. NytudÉrt. 144. Budapest, 1998.

Dr. Kádár Edit egyetemi docens:

1. Nyelvi nevelés az aktuális V–VIII. osztályos, funkcionális személetű, a szövegértés-szövegalkotás kompetenciaterületre fókuszáló tanterv perspektívájából.
2. Szaktudományi (nyelvészeti) és módszertani problémák az ismeretközpontú nyelvtanítástól a képességközpontú nyelvi nevelésre való áttérésben.
3. Kísérleti tananyag egy-egy nyelvi/nyelvtani kérdéskör funkcionális megközelítésére.
4. Kísérleti oktatási anyag kidolgozása a tanulók alapnyelvének és a nyelvi környezetének függvényében.
5. A nyelvi megértés szintjei (beszédértés, írott szöveg megértése) az oktatás különböző fokozatain.
6. A nyelvtan oktatása kontrasztív alapon.
7. A rendszerszemlélet érvényesítése az általános iskolai anyanyelvoktatásban.
8. A tanulók csoportos munkájának megszervezése a nyelvtanórán.

Bibliográfia:

*** Szövegértés-szövegalkotás kompetenciaterület. Általános szakmai koncepció.
http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciateruletek/1_szovegertes/koncepcio/szovegert-es-alt-szakmai-koncepcio-abc.pdf

*** Sulinova oktatási programcsomag (1–12 osztály).
http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciateruletek/1_szovegertes/index.html

Kádár Edit: *Alaktan és szófajtan*. Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2007.

Kálmán László: *Magyar leíró nyelvtan. Mondattan I.* Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2001.

<http://budling.nytud.hu/~kalman/arch/konyv01.pdf>

Kálmán László–Trón Viktor: *Bevezetés a nyelvtudományba.* Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2006¹. <http://www.scribd.com/doc/37426235/Kalman-Laszlo-Bevezetes-a-nyelvtudomanyba>

Kálmán László – Nádasdy Ádám: *Hárompercesek a nyelvről.* Osiris Kiadó, Budapest, 1999.

<http://budling.nytud.hu/~kalman/arch/hajnali.pdf>

Kenesei István: A szótól a szófajig. In: *Újabb tanulmányok a strukturális magyar nyelvtan és nyelvtörténet köréből.* Kiefer Ferenc tiszteletére barátai és tanítványai. Osiris Kiadó, Budapest, 2001. 215–222.

Kiefer Ferenc: *Modalitás.* MTA Nyelvtudományi Intézete. Linguistica. Series C, Relationes 1. Budapest, 1990.

Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan 3. Morfológia.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 2000.

Kiefer Ferenc: *Lehetőség és szükségszerűség.* Tinta Kiadó, Budapest, 2005.

Kiefer Ferenc: Alaktan. In: *A magyar nyelv kézikönyve.* Szerk. Kiefer Ferenc–Siptár Péter. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003. 185–204.

É. Kiss Katalin–Kiefer Ferenc–Siptár Péter: *Új magyar nyelvtan.* Osiris Kiadó, Budapest, 1998. 17–183.

É. Kiss Katalin: *Anyanyelvünk állapotáról.* Osiris Kiadó, Budapest, 2004.

Keszler Borbála (szerk.): *Magyar grammatika.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2000. 347–555.

Komlósy András: Régensék és vonzatok. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan I. Mondattan.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1992. 299–528.

Nádasdy Ádám: *Ízlések és szabályok (Írások nyelvről, nyelvészetről, 1990–2002).* Magvető Könyvkiadó, Budapest, 2003.

Nádasdy Ádám: *Prédikál és szónokol.* Magvető Könyvkiadó, Budapest, 2008.

Pinker, Steven: *A nyelvi ösztön.* Typotex Kiadó, Budapest, 1999.

Dr. Máthé Dénes egyetemi docens:

1. A nyilvánosság előtti beszéd.
2. A retorika szerepe a XXI. századi iskolában.
3. A szövegértés elméleti és gyakorlati kérdései.
4. A szövegértés fejlesztésének módszertani lehetőségei.
5. A poliszémia/szinonímia/homonímia/antonímia tanításának elméleti-módszertani kérdéseiről.
6. A stílusirányzatok tanításának elméleti-módszertani kérdéseiről.

Bibliográfia:

Adamikné Jászó Anna: *Az olvasás múltja és jelene.* Trezor Kiadó, Budapest, 2006.

Adamik Tamás - A. Jászó Anna - Aczél Petra: *Retorika.* Osiris Kiadó, Budapest, 2005.

Balázs Géza: *Szövegantropológia.* Berzsényi Dániel Főiskola. Szombathely. Inter Kultúra-, Nyelv- és Médiakutató Központ, Budapest, 2007.

Budaváriné Béres Erzsébet – Kelecsényi László Zoltán: *Szövegértés, szövegalkotás, szövegtípusok.* Corvina, Budapest, 1999.

- Grice, H. Paul: A társalgás logikája. Pléh – Síklaki – Terestyéni (szerk.): *Nyelv – kommunikáció – cselekvés*. Osiris Kiadó, Budapest, 2001, 213–227.
- Máthé Dénes,. *Szemantikai alapviszonyok*. Egyetemi segédkönyv a jelentés tanulmányozásához. Egyetemi Műhely Kiadó. Bolyai Társaság, Kolozsvár, 2009.
- Szabó Zoltán: *A magyar szépirói stílus történetének fő irányai*. Corvina, Budapest, 1998.
- Szikszaíné Nagy Irma: *Leíró magyar szövegtan*. Osiris Kiadó, Budapest, 2004.
- Tolcsvai Nagy Gábor: *A magyar nyelv szövegtana* (a megfelelő fejezet). Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2001.
- Tóth Beatrix, 2006. A szövegértés fejlesztésének elmélete és gyakorlata. Nyr. 2006: 457-469.
- Zentai István: *Meggyőzőestechnika és kritikai gondolkodás a mindennapi gyakorlatban*. Medicina Könyvkiadó Rt., Budapest, 2006, 81–105.

II. MAGYAR IRODALOM

A. II. FOKOZATI PROGRAM

BEVEZETŐ MEGJEGYZÉSEK

A II. fokozati vizsgák céljairól:

A II. fokozati vizsga a tanári pálya betöltéséhez szükséges szaktudás frissen tartására, a szemléleti nyitottság ébren tartására ösztönző lehetőség.

A sikeres II. fokozati vizsga a tanár átlagosnál magasabb fokú szakmai-pedagógiai jellegű elméleti felkészültségéről, valamint oktatói-nevelői munkájának színvonalas gyakorlásáról tanúskodik. A II. fokozattal rendelkező tanár szakmai elismerésben és magasabb anyagi javadalmazásban részesül.

A vizsgakövetelményekről:

A vizsgakövetelmények megfogalmazásának alapvető szempontja az, hogy a vizsgára való készülés valóban segítse a pedagógust abban, hogy munkájában is alkalmazható ismeretekhez jusson, számot vethessen szakmai gondolataival, hogy megoldásokat keressen és találjon is rájuk.

Ennek érdekében a korábbiakhoz viszonyítva az irodalom vizsga követelményeiben a következő tartalmi módosításokat tettük:

– Csökkentettük a vizsgaanyagot; ez nem öleli fel, mint eddig, a négy éven át az egyetemen tanult összes diszciplína valamennyi témakörét, hanem csak néhányat ezek közül, az elmélyültebb tanulmányozhatóság érdekében.

– Nem tételeket soroltunk föl, hanem nagyobb témaköröket, illetve mindegyik témakörhöz két-két áttanulmányozandó bibliográfiai anyagot. (Azokban az esetekben is, amikor több olvasmányjavaslat jelenik meg egy-egy témával kapcsolatban, csak kettőt kell a vizsgára kötelezően elolvasni.)

– Az irodalomtörténeti témaköröket évszázadok szerint csoportosítottuk; ezen belül is két alcsoportot különítettünk el: az egyikbe a szerzők (és művek, a másikba a nagyobb irodalomtörténeti összefüggésekre vonatkozó kérdések tartoznak.

– Az irodalomelméleti témakörök az irodalomértelmezés szemléleti alapját szolgáló legfontosabb ismeretekre utalnak. Ezért nem önálló „tételek” gyanánt kell kezelni őket, hanem az elméleti háttértudásra vonatkozó követelményekként.

– A vizsgatételek megfogalmazásában is együtt kell érvényesülniük az irodalomtörténeti, illetve az elméleti tudásra vonatkozó követelményeknek.

A II. fokozati vizsga formáiról

A II. fokozati vizsga zárthelyi írásbeli dolgozat formában történik.

Az irodalom *írásbeli vizsga* a magyar nyelv- és irodalom, illetve a szakmódszertanból tett írásbeli vizsga része.

Ezen a vizsgán irodalomból a következő műfajú vizsgafeladatok szerepelhetnek:

- 1) szövegértelmező feladat;
- 2) egy irodalmi jelenség értelmezése az összefüggésekre való rávilágítással;
- 3) tesztfeladatok.

A dolgozatok értékelése a vizsgán ismertetett szempontok alapján történik.

Irodalomtörténeti témakörök

a. Régi magyar irodalom

I.

1. Janus Pannonius
2. Bornemisza Péter
3. Heltai Gáspár
4. Balassi Bálint
5. Pázmány Péter
6. Apáczai Csere János
7. Zrínyi Miklós
8. Bethlen Miklós

II.

1. Történetírás: *res gestae* - *res fictae*; a szóbeli hagyomány és az eredetmítoszok tudós értelmezése

2. Középkori hagiográfia: szentség, szentségi kritériumok és tipológia. A magyarországi szentkultusz sajátosságai.

3. A humanizmus antikizáló törekvései és a klasszikus retorikai-poétikai hagyomány alkalmazása a kor anyanyelvű irodalmában

4. A középkor és a reneszánsz kor gondolati hagyatékának (skolasztika, misztika - humanizmus) újraértelmezése a barokk irodalomban, a hit és a vallás relativizálódása közepette

III. Olvasmányjegyzék

Általános munkák:

Jankovits László, Orlovsky Géza (szerk.): *A magyar irodalom története I.* Budapest, 2007.

Deák Viktória Hedvig OP, *Árpád-házi Szent Margit és a domonkos hagiográfia,* Budapest, 2005.

Klaniczay Gábor, *Az uralkodók szentsége a középkorban,* Bp., 2000.

Kristó Gyula: *Magyar historiográfia I. Történetírás a középkori Magyarországon,* Budapest, 2002.

Balázs János: *Hermész nyomában.* Budapest, 1987.

Téglásy Imre: *A nyelv- és irodalomelméleti gondolkodás kezdetei Magyarországon.* Budapest, 1988.

Az egyes szerzőkre vonatkozó szakirodalom:

1. Jankovits László, *Accessus ad Janum: A műértelmezés hagyományai Janus Pannonius költészetében,* Budapest, 2002.

2. OLÁH Szabolcs, *Hitélmény és tanközlés: Bornemisza Péter gyülekezeti énekhasználat,* Debrecen, 2000.

3. Kulcsár Péter: *A történetíró Heltai.* In: Varjas Béla (szerk.): *Irodalom és ideológia a XVI-XVII. században.* Budapest, 1987.

4. Komlós Tibor: *A Balassi-vers karaktere.* Budapest, 1992.

Pirnát Antal, *Balassi Bálint poétikája,* Budapest, 1996.

Balassi Bálint verseinek hálózati kritikai kiadása: www.magyar-irodalom.elte.hu

5. Bitskey István: *Humanista erudíció és barokk világkép.* Budapest, 1979.

6. Bán Imre: *Apáczai Csere János.* Budapest, 2003.

7. Király Erzsébet: *Tasso és Zrínyi.* Budapest, 1989.

8. Balázs Mihály, Gábor Csilla (szerk.): *Emlékezet és devóció a régi magyar irodalomban,* Kolozsvár, 2007.

b. XVIII. századi irodalom, 1800-1849

I.

1. Mikes Kelemen
2. névtelen szerző (közköltészeti szerző, iskoladráma-szerző, újságíró)
3. Bessenyei György
4. Csokonai Vitéz Mihály
5. Berzsenyi Dániel
6. Kölcsey Ferenc
7. Katona József
8. Vörösmarty Mihály
9. Petőfi Sándor

II.

1. A magyar nyelvű irodalom kibontakozása: kulturális program és gyakorlat együttese
2. Megismerés és érzékenység irodalomtörténete a nemzeti ébredés korszakában
3. A magyar reformkor irodalmi toposzai az egyéni- és a csoport-lét kifejezésére
4. A vizualitás és a narrativitás megjelenési formái a reformkori magyar irodalomban

III. Olvasmányjegyzék

Általános munkák:

Kosáry Domokos *Művelődés a XVIII. századi Magyarországon*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990.

Csetri Lajos: *Egység vagy különbözőség? Nyelv- és irodalomszemlélet a magyar irodalmi nyelvújítás korában*. Budapest, 1990.

Debreczeni Attila: *Tudós hazafiak és érzékeny emberek. Integráció és elkülönülés a XVIII. század magyar irodalmában*. Universitas Kiadó, Budapest, 2009

Margócsy István: *Az irodalomtörténeti hagyomány helyzete a XVIII. század második felében*. *ItK.* 1984. 3. 191-208.

Első folyóirataink: Uránia. Sajtó alá rendezte Szilágyi Márton, Debrecen, 1999, *Első folyóirataink: Orpheus*, sajtó alá rendezte Debreczeni Attila (Debrecen, 2001).

Horváth Károly: *A romantika fogalma. A romantika műfaji rendje és korszakai* In *Uő: A romantika értékrendszere*. Balassi Kiadó, Budapest, 1997. 7-31

Az egyes szerzőkre vonatkozó szakirodalom:

1. Hopp Lajos: *A fordító Mikes Kelemen*. Universitas, Budapest, 2002.
2. Küllös Imola: *Közköltészet és népköltészet. A XVII-XIX. századi magyar világi közköltészet összehasonlító műfaj-, szüzsé- és motívumtörténeti vizsgálata*. L'Harmattan, 2004.
1. Szabó G. Zoltán: *Hymnus, a' Magyar nép' zivataros századaiból* in *Uő (s.a.r) Kölcsey Ferenc: Versek és versfordítások*, Universitas Kiadó, Budapest 2011. 711-766.3.
2. Penke Olga: „Az ember csak akkor gondolkodik, ha erre felbuzdítják...”. *Az olvasó közvetlen megszólítása Bessenyei György írásaiban* in Csörsz Rumen István, Hegedűs Béla, Tüskés Gábor szerk. *Historia litteraria a XVIII. században*. Universitas Kiadó, Budapest, 2006. 429-445

3. Borbély Szilárd, Debreczeni Attila, Orosz Beáta (s.a.r): Csokonai Vitéz Mihály: Tanulmányok. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2002.
4. Bécsy Ágnes: „Halljuk, miket mond a lekötött kalóz. Budapest, 1985.
5. Csetri Lajos (szerk.): *Nem sokaság, hanem lélek. Berzsenyi-tanulmányok.* Budapest, 1986.
6. Gere Zsolt: *Nemzettörténet és mitológia határpontján. 1835 Vörösmarty Mihály: Zalán futása* in Szegedy-Maszák Mihály, Veres András A magyar irodalom története 1800-tól 1919-ig. Gondolat Kiadó, Budapest, 2007. 137-152.
7. Bíró Ferenc: *Katona József*, Balassi Kiadó, Budapest, 2002.
8. Kerényi Ferenc: Katona József dilemmái. 1833 A Bánk bán kassai ösbemutatója in Szegedy-Maszák Mihály, Veres András A magyar irodalom története 1800-tól 1919-ig. Gondolat Kiadó, Budapest, 2007. 184-195
9. Margócsy István, *Petőfi Sándor. Kísérlet.* Korona, Budapest, 1999.
10. Kerényi Ferenc: *Petőfi Sándor élete és költészete.* Osiris, Budapest, 2008.

c. Irodalom az 1849-1919 közötti időszakban

I.

1. Arany János
2. Madách Imre
3. Kemény Zsigmond
4. Jókai Mór
5. Mikszáth Kálmán

II.

1. A nemzetszemlélet irodalmi toposzai, műfajai, szótárai és a nemzet megjelenítésének irodalmi dilemmái a reformkorban és a 19. század közepén
2. Az írói létforma hivatásosodása és a századközépi irodalmi kultuszok. Az irodalmi kultuszok poétikai következményei
3. A múlttól való irodalmi beszéd változó logikái a 19. század közepén és Mikszáth prózájában
4. A magyar novellisztika új formái a magyar irodalmi modernség első hullámában. A változások poétikai következményei: változó énépercepció, reflexív elbeszélés

III. Olvasmányjegyzék

Általános munkák:

- Sötér István (szerk.): *A magyar irodalom története.* IV. Budapest, 1969.
- Dobos István, *Alaktan és értelmezéstörténet. Novellatípusok a századforduló magyar irodalmában,* Debrecen, 1995.
- A magyar irodalmi kánon a XIX. században,* szerk. Takáts József. Kijárat, Budapest, 2000.
- Szajbély Mihály, *A nemzeti narratíva szerepe a magyar irodalmi kánon alakulásában* Világos után. Universitas, Budapest, 2005.

Az egyes szerzőkre vonatkozó szakirodalom:

3. Dávidházi Péter: *Hunyt mesterünk (Arany János kritikai öröksége).* Budapest, 1992.
- Takáts József, *Arany János szokásjogi gondolkodása,* ItK 2002 / 3–4., 295–313.
- Milbacher Róbert, „*Rólad a mese meztlábos cigány múzsaleány!?*” (*Második közelítés A nagyidai cigányokhoz*), ItK 1997/3–4., 347–383.

Dávidházi Péter, *Az idegen nő testének varázsa (Az érzékiség határátlépései Arany költészetében)*, Alföld 1998. november, 89–103.

4. Horváth Károly: *Madách Imre*. Budapest, 1984.

Barta János: *Az ember tragédiája értelmezéséhez*. In: *A pálya végén*. Budapest, 1987. 278-313.

S. Varga Pál, „Két világ közt választhatni”. *Polifónia és többszólamúság Az ember tragédiájában*. Argumentum, Budapest, 2001.

5. Barta János: *Sorsok és válságok. Kemény Zsigmond tragikus emberalakjai. Kemény Zsigmond mint esztétikai probléma*. In: *A pálya végén*. Budapest, 1987. 186-277.

Szegedy-Maszák Mihály: *Kemény Zsigmond*. Budapest, 1989.

Bényei Péter, „A szerelem élete” (*A Kemény-elbeszélések világképe és poétikája*) = Kemény Zsigmond, *Kisregények és elbeszélések*, s.a.r., jegyz. Bényei Péter, Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 1997. 257–280.

Z. Kovács Zoltán, „Csak allegóriai kép?” *A Férj és nő allegorikus olvasatának lehetőségeiről* = Z. K. Z., „*Vanitatum vanitas maga is a humor [!]*” *Az irónia (korlátozásának) változatai a magyar romantika irodalmában*. Osiris, Budapest, 2002. 154–166.

6. Nagy Miklós: *Jókairól*. In: *Virrasztók*. Budapest, 1987. 9-141.

Bori Imre: *Jókai és a századvég*. In: *Prózatörténeti tanulmányok*. Újvidék, 1993. 27-52.

Sz. L., *A selyemgubó és a „bonczoló kés”*. Osiris–Pompeji, Budapest, 2000.

7. Németh G. Béla: *Az eszmélkedő, kései Mikszáth*. In: *Századutóról - századelőről*. Budapest, 1985. 101-128.

Szilágyi Zsófia, *Műfaj és szövegtér (A tót atyafiak – A jó palócok értelmezéséhez)*, ItK 1998 / 3–4., 514–533.

Eisemann György, *Mikszáth Kálmán. Kísérlet*. Korona, Budapest, 2001.

Hajdu Péter, *Csak egyet, de kétszer. A Mikszáth-próza kérdései*. Gondolat–Pompeji. 2005.

d. XX. századi irodalom

I.

1. Ady Endre költeményei
2. Babits Mihály versei (Jónás könyve, kisebb költemények)
3. Kassák Lajos: *A ló meghal a madarak kirepülnek*; Számozott Költemények
4. Kosztolányi Dezső: *Édes Anna, Esti Kornél*
5. József Attila költeményei
6. Móricz Zsigmond: *Az Isten háta mögött, Árvácska*
7. Ottlik Géza
8. Weöres Sándor
9. Pilinszky János
10. Mészöly Miklós

II.

1. Klasszikus modernség, avantgárd, utómodernség a 20. század első évtizedének költészetében (Ady Endre, Babits Mihály, Kassák Lajos, József Attila és kortársaik munkásságában).

2. A prózanyelv metaforizációja és önreflexiója a modernség prózájában (Krúdy, Móricz, Kosztolányi stb.).

3. Tárgyiasság és személyesség az Újhold lírájában.

III. Olvasmányjegyzék:

Általános könyvészet:

- Kabdebó Lóránt – Kulcsár Szabó Ernő (szerk.): „De nem felelnek, úgy felelnek”. A magyar líra a húszas–harmincas évek fordulóján. Pécs, JPTE, 1992.
<http://mek.oszk.hu/05800/05846/pdf/index.html>
- Olasz Sándor: A regény metamorfózisa. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1997.
- Bara Katalin – Csutak Judit: Epikus művek olvasása (1–2.). Líraolvasás. In: Korunk 2005/12, 2006/1, 2006/2. (www.korunk.org)
- Margócsy István: “névszón ige” – Vázlat az újabb magyar költészet két nagy poétikai tendenciájáról. In: “Nagyon komoly játékok” Pesti Szalon, Budapest, 1996.
- Márton László: A kitaposott zsákutca, avagy történelem a történeteken. *Jelenkor* 1998. február. <http://www.c3.hu/scripta/jelenkor/1998/02/06mart.htm>

Az egyes szerzőkre vonatkozó munkák:

1. Kabdebó Lóránt et alii (szerk.): Tanulmányok Ady Endréről. Anonymus, Budapest, 1999.
 2. Boka László: Egy új Ady-olvasás néhány lehetséges aspektusáról. In: BL: A befogadás rétegei. Komp-Press, Kolozsvár, 2004. 138–148. (Vagy: http://www.kik.ro/Varad_archivum/varad_4_szam/Varad_4sz_13.htm)
Ady-értelmezések. Pécs, Iskolakultúra, 2002.
<http://mek.oszk.hu/01800/01883/01883.pdf>
 3. Nemes Nagy Ágnes: *A hegyi költő.* Budapest, 1984.
<http://dia.jadox.pim.hu/jetspeed/displayXhtml?offset=1&origOffset=-1&docId=211&secId=19516&limit=10&pageSet=1>
 4. Selyem Zsuzsa: Nem-jel, nem-tudás, nem-idő. A bibliai Jónás könyve és Babits Jónás könyve apofatikus hermeneutikai megközelítése. In: *Valami helyet.* JAK-Kijárat, Budapest, 2001. vagy Komp-Press, Kolozsvár, 2003.
 5. Deréky Pál: A magyar avantgárd irodalom (1935–1930) olvasókönyve. Argumentum, Budapest, 1998.
 - Deréky Pál: A vasbetontorony költői. Argumentum, Budapest, 1992.
 - Kabdebó Lóránt et al. szerk. Tanulmányok Kassák Lajosról. Anonymus, Budapest, 2000.
 6. *Tanulmányok Kosztolányi Dezsőről.* Szerk. Kulcsár Szabó Ernő, Szegedy-Maszák Mihály. Anonymus, Budapest, 1998.
 5. Bókay Antal: József Attila poétikái. Gondolat, Budapest, 2004.
 - Németh Andor: József Attila. Polis, Kolozsvár, 2005.
 7. Onder Csaba (szerk.): Az újraolvasott Móricz. Nyíregyháza, NYTFK, 2005.
 8. Kulcsár Szabó Ernő: *Beszédaktus, szerepkör, irónia.* In: KSzE: Beszédmód és horizont. Argumentum, Budapest, 1994. 157–185. (vagy in: Szabó B. István szerk.: A magvető nyomában. Anonymus, Budapest, 1993.)
 9. Márton Kalapáti Jolán: Érzelmesség és tárgyiasság néhány aspektusa Móricz Zsigmond Árvácska című regényében. In: Orbán–Antal–Márton: Az irodalomtanítás örömeért. T3, Sepsiszentgyörgy, 2005. (Vagy: Korunk 2005/1, www.korunk.org)
 10. Szegedy-Maszák Mihály: *Ottlik Géza.* Kalligram, Pozsony, 1994.
 - Jakuss Ildikó – Hévízi Ottó: *Ottlik-veduta.* Kalligram, Pozsony, 2004.
 11. Tüskés Tibor (szerk.): *Weörestől Weöresről.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1993.
- Hock Bea: „Makacs és zavarba ejtő történelmi újrakezdés” A *Psyché* és a *Tizenhét hattyúk* (újabb) lehetséges feminista olvasatai. [Világosság 2006/4.](http://vilagossag.hu/2006/4/)

12. Weöres Sándor et alii: *Három veréb hat szemmel*. Antológia a magyar költészet rejtett értékeiből és furcsaságaiból. Szépirodalmi, Budapest, 1977.
13. Kulcsár-Szabó Zoltán: Intertextuális háttér és a szöveghagyomány rétegződése az *Apokrifben*. In: *Hagyomány és kontextus*. Universitas, Budapest, 1998. 83-102.
- Schein Gábor: *Poétikai kísérlet az Újhold költészetében*. Universitas, Budapest, 1998. 187-228.
14. Tolcsvai Nagy Gábor: *Pilinszky János*. Kalligram, Pozsony, 2002. 82-128.
- Szávai Dorottya: Jóbon innen és túl. Pilinszky Camus-olvasatáról. [Kortárs, 2002/9.](#)
15. Mikola Gyöngyi: Az Ómega-pont. Töredékes vázlat a mészőlyi gondolkodás evolucionista nyomairól. *Jelenkor*, 2002. Január. 88-95.
16. Thomka Beáta: *Mészőly Miklós*. Kalligram, Pozsony, 1995.
http://dia.pool.pim.hu/xhtml/szakirodalom/meszoly_thomka_meszoly_miklos.shtml

d. Irodalomelméleti kérdéskörök

1. Az irodalomértést meghatározó előfeltevések és az irodalomoktatás
2. A modern irodalomtudomány paradigmaváltásai; a műértelmezés irányzatai
3. Mű és világa
4. Olvasás, megértés, értelmezés
5. A történetiség elvének hagyományos és hermeneutikai koncepciói

Olvasmányjegyzék

1.
 - Balassa Péter: Lehetséges-e az esztétikai nevelés? In: uő: *Törésfolyamatok*. Csokonai Kiadó. 2001.
 - Kulcsár Szabó Ernő : Irodalomértésünk néhány örökletes előfeltevéséről. In: *Irodalomtanítás a harmadik évezredben*. Krónika Nova Kiadó. 2006.
2.
 - Ann Jefferson, David Robey (szerk.): *Bevezetés a modern irodalomelméletbe. Összehasonlító áttekintés*. Osiris Kiadó, Budapest, 1995.;
 - Bókay Antal: Az irodalomtanítás irodalomtudományi modelljei. In: *Irodalomtanítás a harmadik évezredben*. Krónika Nova Kiadó. 2006.
3.
 - Cs. Gyimesi Éva: *Teremtett világ*. Bukarest, 1983.
 - IV. Kortárs irodalom c. fejezet az *Irodalomtanítás a harmadik évezredben* című kötetből. Szerk. Sipos Lajos. Krónika Nova Kiadó. 2006.
4.
 - Hans- Robert Jauss: *A költői szöveg az olvasás horizontváltásában*. In: *Recepcióelmélet – esztétikai tapasztalat – irodalmi hermeneutika*. Osiris Kiadó, Budapest, 1997.
 - VII. Az irodalom határterületei c. fejezet az *Irodalomtanítás a harmadik évezredben* című kötetből. Szerk. Sipos Lajos. Krónika Nova Kiadó, 2006.
5.
 - Hans- Robert Jauss: *Az irodalomtörténet mint az irodalomtudomány provokációja*. In: *Recepcióelmélet – esztétikai tapasztalat – irodalmi hermeneutika*. Osiris Kiadó, Budapest, 1997.
 - Műfaj, stílus, motívum c. fejezet az *Irodalomtanítás a harmadik évezredben* című kötetből. Szerk. Sipos Lajos. Krónika Nova Kiadó, 2006.

B. TÉMAKÖR-JAVASLATOK IRODALOMTUDOMÁNYBÓL A TANÁROK I. FOKOZATI VIZSGÁJÁRA

1. Az esztétikai nevelés lehetőségei.

Szakirodalom:

- Batschmann, Oskar: Bevezetés a művészettörténeti hermeneutikába, Corvina, 1995.
- Gadamer, Hans-Georg: A szép aktualitása. T-Twins, Budapest, 1994.
- Hartmann, Nicolai: Esztétika. Magyar Helikon. 1977.
- Heller Ágnes: A szép fogalma. Osiris – Gond, Budapest, 1998.
- Jauss, Hans-Robert: Recepcióelmélet – esztétikai tapasztalat – irodalmi hermeneutika. Osiris, Budapest, 1997.

2. A szövegértés / irodalomértés irodalomórai stratégiái.

Szakirodalom:

- Gadamer, Hans-Georg: Szöveg és interpretáció. In: Bacsó Béla (szerk.): Szöveg és interpretáció, Cserépfalvi Kiadó, Budapest, é. n.
- Gadamer, Hans-Georg: Ki vagyok én és ki vagy te? In: Bókay – Vilcsek (szerk.): A posztmodern irodalomtudomány kialakulása. Szöveggyűjtemény. Osiris, Budapest, 2002.
- Rényi András: Az értelmezés tébolya. Hermeneutikai tanulmányok. Kijárat Kiadó, 2008.
- Sipos Lajos (szerk.): Irodalomtanítás a harmadik évezredben. Krónika Nova Kiadó, Budapest, 2006.

3. Irodalomtudomány(ok) és irodalomtanítás.

Szakirodalom:

- Bókay – Vilcsek (szerk.): A modern irodalomtudomány kialakulása. A pozitívizmustól a strukturalizmusig. Szöveggyűjtemény. Osiris, Budapest, 1998.
- Bókay - Vilcsek - Szamosi – Sári (szerk.): A posztmodern irodalomtudomány kialakulása. A posztstrukturalizmustól a posztkolonialitásig. Szöveggyűjtemény. Osiris, Budapest, 2002.
- Sipos Lajos (szerk.): Irodalomtanítás a harmadik évezredben. Krónika Nova Kiadó, Budapest, 2006.

4. Etikai kritika.

Szakirodalom:

- Bényei Tamás, Z. Kovács Zoltán: Az etikai kritikáról. In HELIKON Irodalomtudományi Szemle 2007/4.
- Geoffrey Galt Harpham: Etika és irodalomtudomány. In HELIKON Irodalomtudományi Szemle 2007/4.

- Derek Attridge: Innováció, irodalom, etika: viszonyulás a másikhöz. In HELIKON Irodalomtudományi Szemle 2007/4.
- Andrew Gibson: Narratíva és alteritás. In HELIKON Irodalomtudományi Szemle 2007/4.
- Adam Zachary Newton: Narratíva mint etika. In HELIKON Irodalomtudományi Szemle 2007/4.
- Emmanuel Lévinas: *Teljesség és végtelen*. Jelenkor, Pécs, 1999.
- Emmanuel Lévinas: *Otherwise than being, or, Beyond essence*. Duquesne University Press, 1998.
- Alain Badiou: *Ethics. An Essay on the Understanding of Evil*. Verso, London – New York, 2001.
- Berszán István: Etikái tájékozódás. In Uő.: Berszán István: *Terepkönyv. Az írás és olvasás rítusai – irodalmi tartamgyakorlatok*. Koinónia, Kolozsvár, 2007.

5. Irodalom a digitális korban.

Szakirodalom:

- Aarseth, Jespen J.: Ergodikus irodalom. *Replika* 2000/40, június. 203–218.
- Aarseth, Jespen J.: Nem-linearitás és irodalomelmélet. *Helikon* 2004/3.
- Berszán István: *Az irodalmi gyakorlatok korszakai és ritmusai*. Nyelv és Irodalomtudományi Közlemények 2011/1 (megjelenés előtt)
- Friedrich Kittler: *Optikai médiumok. Berliini előadás, 1999*. Ford. Kelemen Pál. Magyar Műhely Kiadó – Ráció Kiadó, Budapest 2005.
- K. Ludwig PFEIFFER: *A mediális és az imaginárius*. Ford. Kerekes Amália. Magyar Műhely Kiadó – Ráció Kiadó, Budapest 2005. 21.
- Ross, Terrence: Digital Text for the 21st Century: A Manifesto in Support the Marriage of Prose with Cinema. *The International Journal of the Humanities*, volume 6, number 1, 2008, 19–24. (online), <http://www.Humanities-Journal.com>, ISSN 1447-9508 (2010. október 10.)
- Strickland, Stephanie (2009): Born Digital. <http://www.poetryfoundation.org/journal/article.html?id=182942> (2010. október12.)

6. Esettanulmányok a mai hagiográfiai kutatás eredményeinek felhasználásával – A szentkultusz alakulása és formái a késő ókortól a késő középkorig. A csoda szerepe és értelmezése a kultuszban. A szentek típusai és a szentségi kritériumok változatai.

Szakirodalom:

- Peter Brown, *A szentkultusz kialakulása és szerepe a latin kereszténységben*, Budapest, 1993.
- Hippolyte Delehaye, *The Legends of the Saints: An Introduction to Hagiography*, University of Notre Dame Press 1961. (internetes elérhetősége: <http://www.fordham.edu/halsall/basis/delehaye-legends.html>)
- Klaniczay Tibor – Klaniczay Gábor, *Szent Margit legendái és stigmái*, Budapest, 1994.
- Klaniczay Gábor, *Az uralkodók szentsége a középkorban*, Budapest, 2000.

7. Esettanulmányok a középkor- és kora újkor magyarnyelvűség problematikájához kapcsolódóan – Magyar nyelvű irodalom a középkortól a 18. század közepéig: a népnyelv pozíciói (*lingua vernacula, lingua vulgaris*); európai szövegek befogadásának hangsúlyai; a magyarnyelvűség programja és eltérő kritériumai Pázmány Péter és más 17. századi szerzők műveiben.

Szakirodalom:

- Horváth János, *A magyar irodalmi műveltség kezdetei Szent Istvántól Mohácsig*. Budapest, 1931.
- Tarnai Andor, „*A magyar nyelvet írni kezdik*”: *Irodalmi gondolkodás a középkori Magyarországon*. Budapest, 1984.
- Gábor Csilla, *Religió és retorika: Tanulmányok a középkori, reneszánsz, barokk irodalomról*. Kolozsvár, 2002.
- Bitskey István, *Mars és Pallas között*. Debrecen, 2006.

8. Emlék? irat? irodalom, a szerzők élete mint élettörténet és mint fikció.

Szakirodalom:

- Gyenis Vilmos, *Emlékirat és anekdota*. ItK, 1970/2, 305–320.
- Bitskey István, *História, emlékirat, önvallomás = B. I., Eszmék, művek, hagyományok*. Debrecen, 1996, 225–261.
- *Emlékezet és devóció a régi magyar irodalomban*. Szerk., Balázs Mihály és Gábor Csilla. Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, Kolozsvár, 2007.
- Tóth Zsombor, *A koronatanú: Bethlen Miklós. Az „Élete leírása magától” és a XVII. századi puritanizmus*. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2007.

9. Énekvers, szövegvers és szabad...vers. A magyar költészet mediális változásai.

Szakirodalom:

- CHARTIER, Roger, *The Cultural Uses of Print in Early Modern France*, Princeton, New Jersey, 1987.
- *Az olvasás kultúrtörténete a nyugati világban*, szerk. CAVALLO, Guglielmo – CHARTIER, Roger, Balassi Kiadó, Budapest, 2000.
- SZ. KRISTÓF Ildikó, *A számoktól a (jogi) szövegekig: alfabetizációtörténet, olvasástörténet vagy kommunikációtörténet?*, Acta Papensia, 2002/1–2, 3–29.
- TÓTH István György, *Mivelhogy magad írást nem tudsz...Az írás térhódítása a művelődésben a kora újkor Magyarországon*. MTA Történettudományi Intézete, Budapest, 1996.
- TÓTH István György, *Alfabetizáció a XVII–XVIII. századi Magyarországon*. Acta Papensia, 2002/1–2, 29–36.

10. Könyvgyűjtés és irodalomolvasás a XVIII-XIX. században.

Szakirodalom:

- Fülöp Géza: *A magyar olvasóközönség a felvilágosodás idején és a reformkorban.* Akadémiai, Budapest, 1978.
- V. Ecsedy Judit: *A könyvnyomtatás Magyarországon a kézisajtó korában 1473-1800.* Balassi, Budapest, 1999.

11. Az irodalmi elbeszélő formák XVIII-XIX. századi története.

Szakirodalom:

- Görgy Lajos: *A magyar regény előzményei.* Kriterion, Bukarest, 1988. 127-249.
- Bahtyin, M. M.: *A nevelődési regény és jelentősége a realizmus történetében. A regény történeti tipológiájához.* In: uő: *A beszéd és a valóság.* Gondolat, Budapest, 1986, 419-178.

12. Drámairodalom és színházi kultúra.

Szakirodalom:

- Fischer-Lichte, Erika: *A dráma története.* Jelenkor kiadó, Pécs, 2001.
- Tollharcok. *Irodalmi és színházi viták 1830-1847.* Összeáll., a szöveget gondozta, a jegyzeteket írta: Szalai Anna. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1981.

13. Kulturális médiumok a 19. századi magyar és világirodalomban.

Szakirodalom:

- Barbier, Frédéric – Lavenir, Catherine: *A média története.* Osiris, Budapest, 2004.
- Hász-Fehér Katalin (szerk.), *A látható könyv. Tanulmányok az irodalmi medialitás köréből.* Szeged, 2006.
- Kibédi Varga Áron: *A műfajok multimedialitása = K. V. Á., Szavak, világok.* Jelenkor Kiadó, Pécs, 1998.
- T. Szabó Levente, *Mikszáth, a kételkedő modern. Történelmi és társadalmi reprezentációk Mikszáth Kálmán prózapoétikájában.* L'Harmattan-Magyar Irodalomtörténeti Társaság, Budapest, 2007.
- Szajbély Mihály: *Intermediális randevúk a 19. században.* Pro Pannonia Kiadói Alapítvány, Pécs 2008.
- Szegedy-Maszák Mihály: *Nem hallott dallamok és nem látott festmények: társművészetek a romantikus szépprózában = Romantika: világtkép, művészet, irodalom.* Szerk. Szegedy-Maszák Mihály-Hajdu Péter. Osiris, Budapest, 2001.

14. Irodalom és társadalom összefüggései a klasszikus és korai modern magyar és világirodalomban.

Szakirodalom:

- Dávidházi Péter, *Egy nemzeti tudomány születése. Toldy Ferenc és a magyar irodalomtörténet*. Akadémiai–Universitas, Budapest, 2004.
- T. Szabó Levente, *A tér képei: tér, irodalom, társadalom. Tanulmányok az irodalom társadalomtörténete köréből*. Komp-Press, 2008.
- Szajbély Mihály, *Jókai Mór*. Kalligram, Pozsony, 2010.
- Szegedy-Maszák Mihály - Veres András (szerk.), *A magyar irodalom története II. 1800-tól 1919-ig*. Gondolat, Budapest, 2007.
- Takáts József, *Módszertani berek. Írások az irodalomtörténet-írásról*. Jyvässkylä, 2006
- S. Varga Pál, *A nemzeti költészet csarnokai. A nemzeti irodalom fogalmi rendszerei a 19. századi magyar irodalomtörténeti gondolkodásban*. Balassi Kiadó, Budapest, 2005.

15. Történeti és kortárs irodalom- és művészetszociológiai elemzések.

Szakirodalom:

- Bourdieu, Pierre, *A tiszta esztétika keletkezéstörténete*, ford. Keresztúrszki Ida = *A háló, a halászok és a halak. Tanulmányok a mezőelmélet, a rendszerelmélet és az irodalomtörténet-írás néhány kapcsolódási pontjáról*. Szerk. Rákai Orsolya. Osiris – Pompeji, Budapest – Szeged, 2001, 7-50.
- Dörner, Andreas, *Literatursoziologie: Literatur, Gesellschaft, politische Kultur*. 1999.
- Elias, Norbert, *Mozart. Egy zseni szociológiája*. Európa, Budapest, 2000.
- Labádi Gergely: *A magyar episztola a felvilágosodás korában. Műfaj- és médiatörténeti értelmezés*. L'Harmattan–Magyar Irodalomtörténeti Társaság, Budapest, 2008
- Parinét, Élisabeth, *Une histoire de l'édition a l'époque contemporaine (XIXe-XXe siècle)*. Éditions du Séuil, 2004.
- Szilágyi Márton, *Határpontok. Tanulmányok*. Ráció Kiadó, Budapest, 2007.

16. A regionális irodalmak / erdélyi irodalom befogadási lehetőségei.

Szakirodalom:

- Hogyan írjuk meg a romániai magyar irodalom történetét? Ankét. Látó 1998/10.
- Papp Ágnes Klára: A csirkepaprikás-elmélettől a töltöttkáposzta-modellig. A kisebbségi irodalom újraértelmezési lehetőségei a posztkoloniális kritika tükrében. Bárka 2010/3. (<http://www.barkaonline.hu/kritika/1538-a-csirkepaprikastol-a-toeltoettkaposztaig>)
- Pomogáts Béla: *Magyar irodalom Erdélyben*. I–IV. Pallas-Akadémia Könyvkiadó, 2008, 2009.

17. A magyar irodalmi modernség műveinek irodalomszemlélete.

Szakirodalom:

- Szegedy-Maszák Mihály: Világirodalmi távlat megteremtése. Megjelenik a Nyugat című folyóirat első száma. In: A magyar irodalom története II. Gondolat, Budapest, 2007. 704–722.
- Kulcsár Szabó Ernő: Az irodalmi modernség integratív történeti értelmezhetősége. In: Uő: Beszédmód és horizont. Budapest, Argumentum, 1996. 7–26.; A kettévált modernség nyomában. Uo: 27–60.
- Kabdebó Lóránt – Kulcsár Szabó Ernő: „De nem felelnek, úgy felelnek”. A magyar líra a húszas–harmincas évek fordulóján. Pécs, JPTE, 1992.
- Deréky Pál: A vasbetontorony költői. Argumentum, Budapest, 1992.

18. Kortárs magyar nőirodalom.

Szépirodalmi művek

- Bán Zsófia: *Esti iskola*. Kalligram Kiadó, Pozsony, 2007.
- Bódis Kriszta: *Kemény vaj*. Magvető Kiadó, Budapest, 2003.
- Bódis Kriszta: *Mind csak idegenyebb úgy*. JAK-Kijárat, Budapest, 2002.
- Erdős Virág: *Belső udvar*. JAK-Kijárat, Budapest, 1998.
- Erdős Virág: *Másmilyen mesék*. Magvető, Budapest, 2003.
- Erdő Virág: *A merénylet*. Palatinus, Budapest, 2008.
- Forgács Zsuzsa Bruria (Szerk.): *Kitakart Psyché sorozat* (1. Éjszakai állatkert 2006, 2. Szomjas oázis 2007, 3-4. Dzsungel a szívben – A szív kutyája 2010)
- Szabó T. Anna: *Elhagy*. Magvető Kiadó, Budapest, 2006.
- Tóth Krisztina: *Magas labda*. Magvető Kiadó, Budapest, 2009.
- Tóth Krisztina: *Vonalkód*. Magvető Kiadó, Budapest, 2006.
- Tóth Krisztina: *Hazaviszlek, jó?* Magvető Kiadó, Budapest, 2009.

Szakirodalom

- Balla Zsófia: Nőirodalom, mi az? Magyar Lettre Internationale 24. sz. 1997 tavasz, <http://epa.oszk.hu/00000/00012/00008/14balla.htm>
- Bán Zsófia: [Van-e az irodalomnak neve?](http://www.mindentudas.hu/ban/20040419banzsofia27.html), előadás a Mindentudás Egyetemén. <http://www.mindentudas.hu/ban/20040419banzsofia27.html>
- Susan Bordo: Feminizmus, posztmodernizmus és genderszkepticizmus. <http://ieas.unideb.hu/index.php?p=487>
- Manuel Castells: A patriaralizmus vége: társadalmi mozgalmak. Ford. Rohonyi András. In: Uő: *Az identitás hatalma*. Gondolat-Infonia, Budapest, 2006. 241-359.
- 1.Férfiuralom. Hadas Miklós beszélgetése Pierre Bourdieu-vel. Replika, 13-14. szám 1994. június. <http://www.mek.iif.hu/porta/szint/tarsad/szocio/bourdieu.hun>
- Horváth Györgyi: Nőidő. A történeti narratíva identitásképző szerepe a feminista irodalomtudományban. Kijárat, Budapest, 2007.

- Kristeva, Julia: „A nők ideje”. Ford. Farkas Anikó. In: Kiss Attila Atilla, Kovács Sándor s. k., Odorics Ferenc (szerk.). *Testes könyv II. Ictus és JATE Irodalomelméleti Csoport*, Szeged, 1997. 327-356.

- Moi, Toril: „Feminista irodalomkritika”. Jefferson, Ann, David Robey (szerk.), *Bevezetés a modern irodalomelméletbe*. Osiris, Budapest, 1995.

- Menyhért Anna: Kaland és kánon. Feminizmus és irodalom. *Alföld*, 2000. október. <http://www.epa.hu/00000/00002/00055/menyhert10.html>

- Selyem Zsuzsa: Kívül-belől. Női testpoétikák a *Szomjas oázis* előtt és benne. *Korunk*, 2008/5. <http://www.litera.hu/object.92ea0a83-633b-46b3-af9e-7c08d1029e64.ivy>

- Séllei Nóra: Mért félünk a farkastól? Feminista irodalomszemlélet itt és most. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2007.

- Thun Éva: A nemi sztereotípiák szocializációja az iskolában. <http://www.notars.hu/node/38>

- Zsadányi Edit: „Narrativitás, szubjektivitás és nemi identitás”. *Alföld*, 2001.12. 63-77.

- Zsadányi Edit: Az önértelmezés alakzatai a kortárs írók műveiben. http://irodalom.elte.hu/villanyspenot/index.php/2002: Az_%C3%B6n%C3%A9rtelmez%C3%A9s_alakzatai_kort%C3%A1rs_%C3%ADr%C3%B3n%C3%91k_m%C5%B1veiben

19. Kortárs magyar próza filmen.

Szépirodalmi művek - filmek

- Bodor Ádám: A barátkozás lehetőségei, Sofőrünk egy rosszabb napja, Fülledt reggel, És akkor majd látjuk egymást. In: *Vissza a fülesbagolyhoz*. Magvető, Bp., 1997. – Ferenczi Gábor: A barátkozás lehetőségei. 2007. 50’
- Bodor Ádám: Az érsek látogatása. Magvető, Budapest, 1999. – Kamondi Zoltán: Dolina, 2006. 122’
- Krasznahorkai László: *Az ellenállás melankóliája*. Magvető Kiadó, Budapest, 2005. - Tarr Béla: Werckmeister harmóniák. 2000. 145’
- Nádas Péter: Saját halál. Jelenkor, Pécs, 2004. – Forgács Péter: Saját halál. 2007. 118’
- Parti Nagy Lajos: A hullámozó Balaton, Jelenkor, Pécs, 1999, A fagyott kutya lába. Magvető, Budapest, 2006 – Pálfi György: Taxidermia. 2006.

Szakirodalom

- Balassa Péter: Zöngétlen tombolás. Werckmeister harmóniák. *Filmvilág*, 2001/10. 8-15.

- Walter Benjamin: A műalkotás a technikai sokszorosíthatóság korszakában.

- http://szabadbolcseszlet.elte.hu/mediatar/hipertext_hipermedia/benjamin_tek.htm

- Bíró Yvette: *A hetedik művészet*. Osiris Kiadó, Budapest, 1994.

- Maximilian Le Cain: *Do the Right Thing: the Films of Michael Haneke*. Senses of Cinema, 2003.

- FÜZI Izabella – TÖRÖK Ervin: *Narratív tér és narratív idő*. In uő: *Vizuális és irodalmi narráció*. Bevezetés az epikai szövegek és a narratív film elemzésébe.

<http://szabadbolcseszlet.elte.hu/mediatar/vir/tankonyv/terido/index04.html#befidobeliseg>

- Peter Halmes: The melancholy of resistance. The films of Béla Tarr. *Kinoeye*. Vol. I. nr.1.

- McFarlane, Brian: Novel to Film. An Introduction to the Theory of Adaptation. Oxford University Press, 1996.

- Nem kell a kánonba beilleszkedni. Forgács Péter médiaművésszel Ránki Júlia beszélget. *ÉS*, 2007. június 8. 7.

- Gács Anna - Gelencsér Gábor (szerk.): Adaptációk. Film és irodalom egymásra hatása. Budapest, Kijárat Kiadó - JAK, 2000.

- Gelencsér Gábor: Forgatott könyvek. Adaptációk az 1945 utáni magyar filmekben. *Apertúra*, 2006, tél.

<http://www.apertura.hu/2006/tel/gelencser/index04.htm>

- Király Hajnal: Könyv és film között. Adalékok az adaptációk elméletéhez. <http://www.filmtett.ro/cikk/1809/konyv-es-film-kozott-adalekok-az-adaptaciok-elmeletehez>

- Kovács András Bálint: *A film szerint a világ*. Palatinus Kiadó, Budapest, 2002.

- Nagy Borbála: Bodor Ádám filmen 2. <http://prizmafolyoirat.com/2010/02/nagy-borbala-bodor-adam-filmen-2-ferenczi-gabor-a-baratkoz-as-lehetosegei>

- Pethő Ágnes: Filmvászonra vetített irodalom. Az adaptáció mint mediális fölülírás? In *Uő: Múzsák tükre. Az intermedialitás és az önreflexió poétikája a filmben*. Csíkszereda, Pro-Print, 2003, 99–108.

- Peter Wollen: A két avantgárd. Fordította: Müllner András. *Apertúra*, 2006 Tél.

- Zsigmond Adél: A filmes adaptáció mint értelmezői művelet. *Látó*, 2010/2. <http://www.lato.ro/article.php/A-filmes-adapt%C3%A1ci%C3%B3-mint-%C3%A9rtelmez%C5%91i-m%C5%B1velet/1607/>

III. SZAKMÓDSZERTAN

A. II. FOKOZATI PROGRAM

A módszertani tematika az általános témaköröket jeleníti meg. Az irodalmi és nyelvi tematika bármely eleme szerepelhet tételként didaktikai kontextusba ágyazottan.

Kérdéskörök:

1. Kompetencia alapú anyanyelvi oktatás. Nézetrendszerek az anyanyelvoktatásban. A pedagógiai, didaktikai és szaktudományos paradigmák (nyelvtudomány, irodalomtudomány) és a magyar nyelv és irodalom oktatásának összefüggései.
2. Az oktatási folyamat tervezése. A képességfejlesztő tanterv egységei és kapcsolatrendszere: alapkompenciák, sajátos kompetenciák, tartalmak. Képesség, tevékenység és ismeret egysége. Az egyéni tervezés formái: kalendarisztikus terv, tematikus terv (a tanulási egység terve), óravázlat/forgatókönyvek.
3. Az anyanyelvi kompetencia képességrendszerei: a szóbeli szöveg megértése, szövegértés és -értelmezés (olvasási képesség), szövegalkotás szóban és írásban. A diagnosztizálás és a fejlesztés lehetőségei.
4. Módszerek. Tartalom és módszer összefüggése. A módszerválasztást meghatározó tényezők. Hagyományos és korszerű módszerek. A kooperatív, reflektív-interaktív módszerek alkalmazhatósága a magyartanításban.
5. Szervezési módok és munkaformák az anyanyelvoktatásban. A frontális munka, az egyéni, pár- és csoportmunka.
6. A tanulók önálló tanulása. Motiválás. A kognitív önszabályozó stratégia. Differenciálás és individualizálás.
7. Az értékelés funkciói és folyamata az anyanyelvoktatásban. Diagnosztikus, formatív, fejlesztő és szummatív értékelés. Értékelési stratégiák, eljárások és módszerek.

Szakirodalom

(Az alábbiakban felsorolt szakirodalmi források egy része elektronikusan is elérhető).

1. Adamikné Jászó Anna: *Anyanyelvi nevelés az ábécétől az érettségig*. Trezor Kiadó, Budapest, 2001.
2. Bárdos Jenő: A nyelvpedagógia fejlődése és tudatosulása. In. *Nyelvpedagógiai kalandozások*. Iskolakultúra, Pécs, 2004.
3. Bárdossy Ildikó–Dudás Margit–Pethőné Nagy Csilla–Priskinné Rizner Erika: *A kritikai gondolkodás fejlesztése – az interaktív és reflektív tanulás lehetőségei*. Tanulási segédlet pedagógusok és pedagógusjelöltek számára a saját élményű tanuláshoz. Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2002.

4. Bárdossy Ildikó, Dudás Margit, Pethőné Nagy Csilla, Priskinné Rizner Erika (szerk.): [A kritikai gondolkodás fejlesztése - az interaktív és reflektív tanulás lehetőségei II. kötet](#). 2007
5. Bókay Antal: *Irodalomtudomány a modern és a posztmodern korban*. Osiris Kiadó, Budapest, 1997.
6. Czimer Györgyi–Balogh László: *Az irodalmi alkotótevékenység fejlesztése. Génusz Könyvek, Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége*, 2010.
7. Csapó Benő: *A tudás minősége*. In.: *Tudás és iskola*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest. 2004. 57–77.
8. Csapó Benő: *A tudáskonceptió változása: a nemzetközi tendenciák és a hazai helyzet*. In. *Tudás és iskola*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest. 2004. 29–41.
9. Csapó Benő: *A képességek fejlődése és iskolai fejlesztése*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 2004. 13–42.
10. Csapó Benő–Józsa Krisztián–Steklács János–Hódi Ágnes–Csikos Csaba: *A diagnosztikus olvasási felmérések részletes tartalmi kereteinek kidolgozása: elméleti alapok és gyakorlati kérdések*. In: Csapó Benő és Csépe Valéria (szerk.): *Tartalmi keretek az olvasás diagnosztikus értékeléséhez*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 2012. 189–218.
11. Cseresznyési László: *Nyelvek és stratégiák avagy a nyelv antropológiája*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2004. 1–88.
12. Falus Iván: *Az oktatás stratégiái és módszerei*. In. Uő (szerk.): *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998.
13. Fóris-Ferenczi Rita: *Anyanyelv-pedagógia. Kísérlet az elmélet(ek) és a gyakorlat egybehangelésére*. Erdélyi Tankönyvtanács. 2006.
14. Fóris-Ferenczi Rita–Orbán Gyöngyi et. all: *Beszélgetőkönyv a megértő irodalomoktatásról*. T3 Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2003.
15. Füzfa Balázs (szerk.): *Élményközpontú irodalomtanítás. A megértés felé*. Pont Kiadó, Budapest, 2003
16. Füzfa Balázs (szerk.): *Élményközpontú irodalomtanítás. Irodalomtankönyv ma*. Pont Kiadó, Budapest, 2002.
17. Gordon Győri János (szerk.): *Irodalomtanítás a világ kilenc oktatási rendszerében*. Pont Kiadó, Budapest, 2003.
18. Józsa Krisztián (szerk.): *Az olvasási képesség fejlődése és fejlesztése*. Dinasztia Tankönyvkiadó, Budapest, 2006.
19. Lénárd Sándor–Rapos Nóra: *Fejlesztő értékelés*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2009.
20. Nagy József: *XXI. század és nevelés*. Osiris Kiadó, Budapest, 2000. Különösen az I. és II. rész: 21–51.; 63–160.
21. Nahalka István: *A tanulás*. In. Falus Iván (szerk.): *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998. 117–155.
22. Nahalka István: *Hogyan alakul ki a tudás a gyerekekben? Konstruktivizmus és pedagógia*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 1998.
23. M. Nádasi Mária: *Az oktatás szervezési módjai és munkaformái*. In.: Falus Iván (szerk.): *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998. 368–389.
24. M. Nádasi Mária: *A projektoktatás elmélete és gyakorlata*. Génusz Könyvek. 2010.
25. Orbán Gyöngyi: *Megértő irodalomoktatás*. Stúdium Kiadó, Kolozsvár, 1998.
26. Pethőné Nagy Csilla: *Módszertani kézikönyv. Befogadásközpontú és kompetenciafejlesztő irodalomtanítás a gimnáziumok és szakközépiskolák 9–12. évfolyamán*. Korona Kiadó, Budapest, 2007.

27. Réthy Endréné: *Motiváció, tanulás, tanítás. Miért tanulunk jól vagy rosszul?* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2003. 43–71.; 75–99.
28. Sipos Lajos (szerk.): *Irodalomtanítás I. II.* Pauz Kiadó és az Universitas Kulturális Alapítvány kiadása, 1994.
29. Szilágyi N. Sándor: *Elmélet és módszer a nyelvészetben.* Erdélyi Múzeum Egyesület, Kolozsvár, 2004. 9–138.
30. Szilágyi N. Sándor: *Ne lógasd a nyelvedet hiába! Nyelvtani kiskalauz felvételizőknek.* Kolozsvár, 2000.
31. Szira Judit: A projektmódszerről. In: Új Pedagógiai Szemle, 2002. szeptember.
32. Tóth Beatrix: A szövegértés fejlesztésének elmélete és gyakorlata. In: *Magyar Nyelvőr.* 2006. 130. 4. 457–469.
33. Tóth László: *Az olvasás pszichológiai alapjai.* Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen, 2002.
34. Zsigmond István: *Az értő olvasás fejlesztése – útmutató kézikönyv pedagógusok és pedagógusjelöltek számára – Ábel Kiadó, Kolozsvár, 2008.*
35. MECI. Programe școlare. Limba și literatura maternă. Clasele a V-a, a VIII-a. 2009.
36. MECI. Programe școlare. Limba și literatura maternă. Clasele a IX-a, a X-a. 2009.
37. MEC. CNC. Programe școlare pentru ciclul superior al liceului. Clasa a XI-a. Nr. 3252/13. 02. 2006.
38. MEC. CNC. Programe școlare pentru ciclul superior al liceului. Clasa a XI-a. Nr. 5959/22. 12. 2006.
39. MECI. Programe școlare. Limba și literatura maghiară pentru elevii care frecventează clasele cu predare în limba română sau trăiesc în două culturi minoritare. Clasele a V-a, a VIII-a. 2009.

B. TÉMAKÖRÖK I. FOKOZATI VIZSGÁRA

- A beszédprodukció, a szóbeli szövegalkotás diagnosztizálása és fejlesztése valamely választott stratégiával, hatása más képességterületekre.
- A szóbeli szöveg megértésének diagnosztizálása és fejlesztése valamely választott stratégiával, hatása más képességterületekre.
- A szövegértés diagnosztizálása és fejlesztése valamely választott stratégiával, hatása más képességterületekre.
- Szövegértési stratégiák és jegyzetelési technikák alkalmazása, hatása más képességterületekre, tanulás/olvasás/tantárgy iránti attitűdre.
- Írásbeli szövegalkotás (pl. írói szemináriumok; szövegalkotás lépésről-lépésre), hatása más képességterületekre, tanulás/írás/olvasás iránti attitűdre.
- Szabadon választott tanulási egység feldolgozása választott stratégiával, hatása valamely képességterületre.
- Szabadon választott tanulási egység feldolgozása interdiszciplináris megközelítésben, valamely választott stratégiával; hatása valamely képességterületre, tanulás/tantárgy iránti attitűdre.
- Irodalomoktatás: irodalmi projektek, olvasó- és írószemináriumok, hatásuk valamely képességterületre; olvasás iránti attitűdre.

- Értékelési stratégiák: pl. a minőségi értékelés vagy a formatív értékelés vagy a fejlesztő értékelés alkalmazása valamely tanulási egység feldolgozása során; a választott értékelési eljárás hatása valamely képességterületre, tanulás iránti attitűdre.
- Tanulási stratégiák és módszerek összehasonlító vizsgálata (például egyazon tanulási egység feldolgozása más-más stratégiával, módszerekkel, hatékonyságuk vizsgálata valamely választott szempontból (pl. a tanulók teljesítménye, a képességek fejlődése, a tanulás iránti attitűd stb.).
- A differenciált oktatás lehetőségei az anyanyelvoktatásban (diagnosztizálás, tanulásszervezési differenciálás, tartalmi differenciálás), hatása a tanulók teljesítményére, tanulás iránti attitűdjére.

Szakirodalom (az ajánlott források a pedagógiai kutatásra vonatkozóan kínálnak eligazítást; témától függően a II. fokozati vizsgára javasolt szakirodalomban is lehet tájékozódni).

Falus Iván (szerk): Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe. Keraban Könyvkiadó, Budapest, 1996.

Szabó-Thalmeiner Noémi: A pedagógiai kutatás alapjai. Státus Kiadó, Csíkszereda, 2010.

Dósa Zoltán–Péter Lilla: A pedagógiai kutatás alapjai. Kolozsvári Egyetemi Kiadó, 2010.

Notă: Programele au fost elaborate de Universitatea Babeş-Bolyai Cluj-Napoca, Facultatea de Litere și Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației.